

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 4 maj 2017*

”Begäran om förhandsavgörande — Artikel 56 FEUF — Frihet att tillhandahålla tjänster — Tillhandahållande av tandvård — Nationell lagstiftning som innehåller ett ovillkorligt förbud att göra reklam för tandvårdstjänster — Gränsöverskridande inslag — Skydd för folkhälsan — Proportionalitet — Direktiv 2000/31/EG — Informationssamhällets tjänster — Reklam på en webbplats — Utövare av reglerad yrkesverksamhet — Yrkesetiska regler — Direktiv 2005/29/EG — Otillbörliga affärsmetoder — Nationella bestämmelser om hälso- och sjukvård — Nationell lagstiftning om reglerad yrkesverksamhet”

I mål C-339/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (Nederländskspråkiga domstolen i första instans i Bryssel, brottmålsavdelningen, Belgien) genom beslut av den 18 juni 2015, som inkom till domstolen den 7 juli 2015, i brottmålet mot

Luc Vanderborght,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen (referent) samt domarna M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan och D. Šváby,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: handläggaren V. Tourrès,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 7 juli 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Luc Vanderborght, genom S. Callens, M. Verhaege och L. Boddez, advocaten,
- Verbond der Vlaamse Tandartsen VZW, genom N. Van Ranst och V. Vanpeteghem, advocaten,
- Belgiens regering, genom C. Pochet, J. Van Holm och J.-C. Halleux, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av A. Fromont och L. Van den Hole, advocaten,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av W. Ferrante, avvocato dello Stato,

* Rättegångsspråk: nederländska.

— Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
— Europeiska kommissionen, genom D. Roussanov och F. Wilman, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 8 september 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF, Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder) (EUT L 149, 2005, s. 22) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (direktiv om elektronisk handel) (EGT L 178, 2000, s. 1)
- 2 Begäran har framställts i ett brottmål mot Luc Vanderborght, som är tandläkare verksam i Belgien och som åtalats för att ha åsidosatt nationell lagstiftning om förbud mot all reklam för tandvårdstjänster.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 92/51/EEG

- 3 I artikel 1 i rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgrundande högre utbildning, en ordning som kompetterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG (EGT L 209, 1992, s. 25), föreskrivs följande:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

- f) Reglerad yrkesverksamhet: yrkesmässig verksamhet som för att i ena eller andra formen få utövas i en medlemsstat direkt eller indirekt på grund av lagar eller andra författningar kräver att utövaren innehar utbildningsbevis eller kompetensbevis. ...

...”

Direktiv 98/34/EG

- 4 I artikel 1.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (EGT L 204, 1998, s. 37), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/48/EG av den 20 juli 1998 (EGT L 217, 1998, s. 18) (nedan kallat direktiv 98/34) definieras begreppet ”tjänst” enligt följande:

”[A]lla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare.

I denna definition avses med

- *på distans*: tjänster som tillhandahålls utan att parterna är närvarande samtidigt,
- *på elektronisk väg*: en tjänst som sänds vid utgångspunkten och tas emot vid slutpunkten med hjälp av utrustning för elektronisk behandling (inbegripet digital signalkomprimering) och lagring av uppgifter, och som i sin helhet sänds, befordras och tas emot genom tråd, radio, optiska medel eller andra elektromagnetiska medel,
- *på individuell begäran av en tjänstemottagare*: en tjänst som tillhandahålls genom överföring av uppgifter på individuell begäran.

...”

Direktiv 2000/31

- 5 Skäl 18 i direktiv 2000/31 har följande lydelse:

”Informationssamhällets tjänster omfattar en mängd näringsverksamheter som bedrivs online.... [De] begränsas inte enbart till tjänster som föranleder avtal online utan gäller även tjänster, i den mån de utgör näringsverksamhet, som inte betalas av de som mottar dem, exempelvis tillhandahållande av information eller kommersiella meddelanden online ... Verksamhet som genom sin själva beskaffenhet inte går att bedriva på distans och med elektroniska medel, t.ex. lagstadgad revision av ett företags redovisning eller läkarutlåtande som kräver fysisk undersökning av en patient, hör inte till informationssamhällets tjänster.”

- 6 I artikel 2 i direktivet, som har rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

- a) *informationssamhällets tjänster*: tjänster i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv [98/34]:

...

- f) *kommersiellt meddelande*: varje form av meddelande som syftar till att direkt eller indirekt främja varor eller tjänster från ett företag, en organisation eller en person som bedriver handels-, industri- eller hantverksverksamhet, eller utövar reglerad yrkesverksamhet ...

...

g) *reglerad yrkesverksamhet*: varje yrkesverksamhet i en mening som avses antingen i artikel 1 d i rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier eller... enligt artikel 1 f i direktiv [92/51] ...

...”

7 I artikel 8.1 och 8.2 i direktivet, med rubriken ”Reglerad yrkesverksamhet” stadgas följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att användningen av kommersiella meddelanden som ingår i eller utgör en av informationssamhällets tjänster som tillhandahålls av en utövare av en reglerad yrkesverksamhet är tillåten, förutsatt att de yrkesetiska reglerna följs, särskilt beträffande yrkesverksamhetens oberoende, värdighet och heder samt tystnadsplikt och ärlighet gentemot kunder och andra utövare av yrket.

2. Utan att det påverkar yrkeskårers och yrkessammanslutningars självständighet skall medlemsstaterna och kommissionen uppmuntra yrkeskårer och yrkessammanslutningar att utarbeta uppförandekoder på gemenskapsnivå för att bestämma vilken information som får lämnas för kommersiella meddelanden i enlighet med de regler som avses i punkt 1.”

Direktiv 2005/29

8 Skäl 9 i direktiv 2005/29 har följande lydelse:

”Detta direktiv påverkar inte talan som väcks av enskilda personer som skadats av en otillbörlig affärsmetod. Det påverkar inte heller tillämpningen av gemenskapsbestämmelser och nationella bestämmelser om produkters hälso- och säkerhetsaspekter. Medlemsstaterna kommer alltså fortfarande att kunna behålla eller införa restriktioner och förbud mot affärsmetoder för att skydda sina konsumenters hälsa och säkerhet oavsett var näringsidkaren är etablerad, till exempel i fråga om alkohol, tobak eller farmaceutiska produkter. ...

9 I artikel 2 i direktivet, som har rubriken ”Definitioner”, anges följande:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

c) *produkt*: alla typer av varor och tjänster, även fast egendom, rättigheter och skyldigheter.

d) *affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter* (nedan även kallade *affärsmetoder*): en näringsidkares handling, underlåtenhet, beteende, företrädande eller kommersiella meddelande (inklusive reklam och saluföring) i direkt relation till marknadsföring, försäljning eller leverans av en produkt till en konsument.

...”

10 I artikel 3 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. Detta direktiv skall tillämpas på otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på det sätt som anges i artikel 5, före, under och efter en affärstransaktion som gäller en produkt.

...

3. Detta direktiv skall inte påverka några bestämmelser på gemenskapsnivå eller nationell nivå avseende produkters hälso- och säkerhetsaspekter.

...

8. Detta direktiv skall inte påverka de villkor som medlemsstaterna enligt gemenskapslagstiftningen får ålägga yrkesutövare för etablering eller auktorisation, etiska uppförandekoder eller andra särskilda bestämmelser för reglerade yrken som syftar till att vidmakthålla högt ställda integritetsnormer för yrkesutövaren.

...”

Belgisk rätt

- 11 I artikel 8 quinquies i Koninklijk besluit houdende reglement op de beoefening der tandheelkunde (kunglig förordning om reglering av utövandet av tandläkarverksamhet) av den 1 juni 1934 (*Belgisch Staatsblad* av den 7 juni 1934, s. 3220) föreskrivs följande:

”På den byggnad där en ... behörig person utövar tandläkaryrket får, för offentliggörande till allmänheten, endast anbringas en storleks- och utseendemässigt diskret inskrift eller namnskylt, med angivelse av den behöriga personens namn och eventuell yrkestitel, öppettidgar och öppettider samt namnet på det företag eller vårdinrättning som vederbörande utövar sin yrkesverksamhet för. Dessutom får den specialitet som tandläkaren utövar (allmänodontologi, tandproteser, ortodonti, käkkirurgi) anges.

...”

- 12 Enligt artikel 1 i Wet op de publiciteit inzake tandverzorging (lag om reklam för tandvård) av den 15 april 1958 (*Belgisch Staatsblad* av den 5 maj 1958, s. 3542) gäller följande:

”Det är förbjudet att göra någon som helst direkt eller indirekt reklam i avsikt att behandla eller tillhandahålla behandling av sjukdomar, skador eller missbildningar i mun och tänder som utförs av en behörig eller icke-behörig person i Belgien eller utomlands, bland annat genom skyltning eller skyltar, inskrifter eller namnskyltar som kan vara vilseledande beträffande den angivna verksamhetens rättsliga art, eller genom prospekt, cirkulär, flygblad, broschyrer, press, radio och film, ...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 13 Luc Vanderborght var vid tidpunkten för de faktiska omständigheter som ligger till grund för brottmålet, tandläkare i Opwijk (Belgien). Åtal väcktes på grund av att han från mars 2003 till januari 2014 gjort reklam för tandvårdstjänster i strid med belgisk rätt.
- 14 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Luc Vanderborght hade satt upp en reklamskylt med tre tryckta textdelar som upplyste om hans namn, att han är tandläkare, hans webbplats samt telefonnumret till hans mottagning.
- 15 Luc Vanderborght hade vidare skapat en webbplats där han informerade patienter om olika behandlingar som han tillhandahåller i sin mottagning. Dessutom satte han in några annonser i lokala dagstidningar.
- 16 Han åtalades efter att en anmälan gjorts av yrkesorganisationen Verbond der Vlaamse Tandartsen VZW.

- 17 Den 6 februari 2014 begärde åklagarmyndigheten att målet mot Luc Vanderborght skulle överföras till brottmålsdomstolen. Genom beslut av den 25 mars 2014 hänvisades målet till Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (Nederländskspråkiga domstolen i första instans i Bryssel, brottmålsavdelningen).
- 18 Luc Vanderborght har vid den hänskjutande domstolen gjort gällande att artikel 1 lagen av den 15 april 1958 om reklam för tandvård som innehåller ett ovillkorligt förbud mot all reklam för tandvårdstjänster samt artikel 8 quinquies i kunglig förordning om utövande av tandläkarverksamhet av den 1 juni 1934, vilken fastställer vissa krav på återhållsamhet att iakttas vid skyltning för en tandläkarmottagning, strider mot unionsrätten, bland annat direktiv 2005/29 och 2000/31 samt mot artikel 49 FEUF och 56 FEUF.
- 19 Den hänskjutande domstolen konstaterade att det nationella målet innehåller ett gränsöverskridande inslag och den fäste härvidlag avseende vid upplysningarna att Luc Vanderborght gör reklam på internet, vilket kan beröra patienter i andra medlemsstater, och behandlar patienter som kommer från andra medlemsstater.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Nederlandstalige Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (Nederländskspråkiga domstolen i första instans i Bryssel, brottmålsavdelningen) att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Ska direktiv 2005/29 tolkas så, att det utgör hinder för nationell lagstiftning som innebär ett ovillkorligt förbud mot all reklam, oavsett av vem, på tandvårdsområdet, såsom artikel 1 i lag av den 15 april 1958 om reklam för tandvård?
 - 2) Ska ett förbud mot reklam tandvårdsområdet betraktas som en ’bestämmelse avseende produkters hälso- och säkerhetsaspekter’ i den mening som avses i artikel 3.3 i direktiv 2005/29?
 - 3) Ska direktiv 2005/29 tolkas så, att det utgör hinder för en nationell bestämmelse med detaljerade krav på hur diskret en för allmänheten avsedd skylt utanför en tandläkarmottagning måste vara, såsom artikel 8 quinquies i kunglig förordning av den 1 juni 1934 om regler för utövande av tandläkaryrket?
 - 4) Ska direktiv 2000/31 tolkas så, att det utgör hinder för nationell lagstiftning som innebär ett ovillkorligt förbud mot all reklam, oavsett av vem, på tandvårdsområdet, inbegripet ett förbud mot kommersiell reklam på elektronisk väg (webbplats), såsom artikel 1 i lag av den 15 april 1958 om reklam för tandvård?
 - 5) Hur ska begreppet ’informationssamhällets tjänster’ i artikel 2 a i direktiv 2000/31 tolkas, vilken innehåller en hänvisning till artikel 1.2 i direktiv 98/34?
 - 6) Ska artiklarna 49 och 56 FEUF tolkas så, att de utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet, där ett fullständigt förbud mot reklam på tandvårdsområdet har införts i syfte att skydda folkhälsan?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första, den andra och den tredje frågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt de tre första frågorna, som ska prövas gemensamt, huvudsakligen för att få klarhet i huruvida direktiv 2005/29 ska tolkas så, att det utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som skyddar folkhälsan och tandläkaryrkets anseende genom ett allmänt och ovillkorligt förbud mot alla former av reklam för tandvårdstjänster och även fastställer vissa krav om återhållsamhet vid skyltning för en tandläkarmottagning.
- 22 För att besvara dessa frågor ska domstolen först fastställa huruvida den reklam som omfattas av det i målet vid den nationella domstolen aktuella förbudet, utgör affärsmetoder i den mening som avses i artikel 2 d i direktiv 2005/29, och således omfattas av bestämmelserna i detta (se, analogt, dom av den 9 november 2010, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, C-540/08, EU:C:2010:660, punkt 16).
- 23 Domstolen erinrar om att artikel 2 d i direktivet innehåller en synnerligen vid definition av begreppet ”affärsmetod”, med vilket avses ”en näringsidkares handling, underlåtenhet, beteende, företrädande eller kommersiella meddelande (inklusive reklam och saluföring) i direkt relation till marknadsföring, försäljning eller leverans av en produkt till en konsument” (dom av den 9 november 2010, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, C-540/08, EU:C:2010:660, punkt 17).
- 24 Vidare omfattar begreppet ”produkt” i artikel 2 c i direktivet alla typer av varor eller tjänster.
- 25 Härav följer att reklam för sådana tandvårdstjänster som avses i det nationella målet utgör en ”affärsmetod” i den mening som avses i direktiv 2005/29 oavsett om den sker genom tryckta medier, på en webbplats eller på en skylt.
- 26 Enligt artikel 3.3 i direktiv 2005/29 ska direktivet inte påverka några bestämmelser på unionsnivå eller nationell nivå avseende produkters hälso- och säkerhetsaspekter.
- 27 Domstolen erinrar vidare om att det av artikel 3.8 i direktivet framgår att direktivet inte ska påverka de villkor som medlemsstaterna enligt unionslagstiftningen får ålägga yrkesutövare för etablering eller auktorisation, etiska uppförandekoder eller andra särskilda bestämmelser för reglerade yrken som syftar till att vidmakthålla högt ställda integritetsnormer för yrkesutövaren.
- 28 Det följer således av denna bestämmelse att direktiv 2005/29 inte ska påverka nationella bestämmelser om produkters hälso- och säkerhetsaspekter och särskilda bestämmelser för reglerade yrken.
- 29 Det framgår vidare av beslutet om hänskjutande att den nationella lagstiftning som avses i det nationella målet, det vill säga artikel 1 i lag om reklam för tandvård av den 15 april 1958 och artikel 8 quinquies i kunglig förordning om utövande av tandläkarversamhet av den 1 juni 1934 båda avser att skydda folkhälsan och tandläkaryrkets anseende med följd att den omfattas av artikel 3.3 och 3.8 i direktiv 2005/29.
- 30 Mot bakgrund av samtliga ovan angivna omständigheter ska den första, den andra och den tredje frågan besvaras enligt följande. Direktiv 2005/29 ska tolkas så att det inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet, vilken dels skyddar folkhälsan och tandläkaryrkets anseende genom ett allmänt och ovillkorligt förbjuda varje form av reklam för tandvårdstjänster, dels fastställer vissa krav om återhållsamhet vid skyltning för en tandläkarmottagning.

Den fjärde och den femte frågan

- 31 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde och den femte frågan, som ska prövas gemensamt, huvudsakligen för att få klarhet i huruvida direktiv 2000/31 ska tolkas så att det utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder alla former av reklam för tandvårdstjänster genom att förbjuda varje form av kommersiella meddelanden på elektronisk väg, inbegripet på en webbplats som skapats av en tandläkare.
- 32 Domstolen erinrar om att i artikel 8.1 i direktivet fastställs principen att medlemsstaterna ska se till att användningen av kommersiella meddelanden som ingår i eller utgör en av informationssamhällets tjänster som tillhandahålls av en utövare av reglerad yrkesverksamhet är tillåten.
- 33 Det framgår av artikel 2 g i direktiv 2000/31 jämförd med artikel 1 f i direktiv 92/51, till vilken förstnämnda bestämmelse hänvisar, att med ”reglerad yrkesverksamhet” ska bland annat förstås varje yrkesverksamhet där tillträde eller utövande på grund av lagar eller andra författningar förutsätter att utövaren innehar utbildningsbevis eller kompetensbevis.
- 34 Det framgår av beslutet om hänskjutande att tandläkaryrket utgör en reglerad yrkesverksamhet i Belgien i den mening som avses i artikel 2 g i direktiv 2000/31.
- 35 Dessutom följer det av artikel 2 a i direktiv 2000/31 jämförd med artikel 1.2 i direktiv 98/34 att begreppet ”informationssamhällets tjänster” omfattar ”alla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare”.
- 36 I skäl 18 i direktiv 2000/31 preciseras att begreppet ”informationssamhällets tjänster” omfattar en mängd näringsverksamheter som bedrivs online och de begränsas inte enbart till tjänster som föranleder avtal online utan gäller även tjänster, i den mån de utgör näringsverksamhet, som inte betalas av de som mottar dem, exempelvis tillhandahållande av information eller kommersiella meddelanden.
- 37 Det kan således konstateras att reklam online kan utgöra en informationssamhällets tjänst i den mening som avses i direktiv 2000/31 (se, för ett likande resonemang, dom av den 15 september 2016, *Mc Fadden*, C-484/14, EU:C:2016:689, punkterna 41 och 42)
- 38 Det preciseras vidare i artikel 2 f att begreppet ”kommersiellt meddelande” bland annat omfattar varje form av meddelanden som syftar till att direkt eller indirekt främja varor eller tjänster från en person som utövar reglerad yrkesverksamhet.
- 39 Härav följer att reklam för tandvårdstjänster på en webbplats som har skapats av en utövare av reglerad yrkesverksamhet utgör ett kommersiellt meddelande som ingår i eller utgör en av informationssamhällets tjänster i den mening som avses i artikel 8 i direktiv 2000/31.
- 40 Det ska således, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 50 i sitt förslag till avgörande, fastslås att medlemsstaterna ska säkerställa att sådana kommersiella meddelanden i princip är tillåtna.
- 41 Domstolen erinrar om att den motsatta tolkningen, vilken har föreslagits av Europeiska kommissionen, enligt vilken denna bestämmelse enbart omfattar reklam som görs av en utövare av en reglerad yrkesverksamhet när denne agerar som tillhandahållare av reklam online inte kan godtas eftersom denna tolkning skulle medföra en oproportionerlig begränsning av bestämmelsens räckvidd.
- 42 Syftet med artikel 8.1 i direktiv 2000/31 är nämligen att ge utövare av reglerad yrkesverksamhet möjlighet att utnyttja informationssamhällets tjänster för att främja sin verksamhet.

- 43 Emellertid framgår det av denna bestämmelse att sådana kommersiella meddelanden som angetts i punkt 39 i denna dom enbart är tillåtna om de yrkesetiska reglerna följs, särskilt beträffande yrkesverksamhetens oberoende, anseende och heder samt tystnadsplikt och ärlighet gentemot kunder och andra utövare av yrket.
- 44 De yrkesetiska regler som anges i denna bestämmelse kan emellertid inte allmänt och ovillkorligt förbjuda varje form av reklam online som syftar till att främja verksamheten för en person som utövar en reglerad yrkesverksamhet utan att bestämmelsen berövas sin ändamålsenliga verkan och utan att det hindrar genomförandet av unionslagstiftarens målsättning.
- 45 Denna tolkning stöds av den omständigheten att det i artikel 8.2 i direktiv 2000/31 föreskrivs att medlemsstaterna och kommissionen ska uppmuntra till utarbetandet av uppförandekoder för att bestämma vilken information som får lämnas för kommersiella meddelanden i enlighet med dessa yrkesetiska regler, men syftet är inte att förbjuda denna form av reklam.
- 46 Härav följer att även om bestämmelser om innehåll och form för de kommersiella meddelanden som avses i artikel 8.1 i direktiv 2000/31 med giltig verkan kan inarbetas i de yrkesetiska reglerna kan sådana regler inte medföra ett allmänt och ovillkorligt förbud mot denna form av meddelanden.
- 47 Detta konstaterande gäller även för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet, vilken enbart är tillämplig på tandläkare.
- 48 Domstolen erinrar om att unionslagstiftaren inte har uteslutit reglerad yrkesverksamhet från den princip om att tillåta kommersiella meddelanden online som föreskrivs i artikel 8.1 i direktiv 2000/31.
- 49 Även om denna bestämmelse således möjliggör att beakta särdragen för yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdsområdet vid utarbetandet av yrkesetiska regler på området genom att reglera – om nödvändigt snävt – form och villkor för sådana kommersiella meddelanden online som anges i denna bestämmelse för att bland annat säkerställa att det förtroende som patienterna har till dessa verksamheter inte rubbas, följer det dock icke desto mindre att dessa yrkesetiska regler inte med giltig verkan allmänt och ovillkorligt kan förbjuda varje form av reklam online som görs för att främja verksamheten för en person som utövar en sådan reglerad yrkesverksamhet.
- 50 Mot bakgrund av ovan angivna omständigheter ska den fjärde och den femte frågan besvaras enligt följande. Direktiv 2000/31 ska tolkas så, att det utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för tandvårdstjänster genom att förbjuda alla former av kommersiella meddelanden på elektronisk väg, inbegripet på en webbplats som skapats av en tandläkare.

Den sjätte frågan

- 51 Den hänskjutande domstolen har ställt den sjätte frågan huvudsakligen för att få klarhet i huruvida artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF ska tolkas så, att de utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form för reklam för tandvårdstjänster.
- 52 Domstolen erinrar inledningsvis om att den sjätte frågan, mot bakgrund av det svar som lämnades på den fjärde och femte frågan, i slutändan avser en sådan lagstiftnings förenlighet med artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF då lagstiftningen förbjuder reklam som inte sker i form av en av informationssamhällets tjänster.

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning

- 53 Det följer av domstolens fasta praxis att fördragets bestämmelser om friheten att tillhandahålla tjänster inte är tillämpliga i en situation där alla relevanta omständigheter är begränsade till att avse en medlemsstats inre förhållanden (se, för ett liknande resonemang, bland annat, dom av den 21 oktober 1999, Jägerskiöld, C-97/98, EU:C:1999:515, punkt 42, och dom av den 11 juli 2002, Carpenter, C-60/00, EU:C:2002:434, punkt 28).
- 54 Det nationella målet avser förvisso ett brottmål mot en tandläkare som är belgisk medborgare och verksam i Belgien och som bedriver sin verksamhet i denna medlemsstat.
- 55 Det framgår emellertid av beslutet om hänskjutande att en del av Luc Vanderborghts patienter kommer från andra medlemsstater.
- 56 Domstolen har tidigare uttalat att den omständigheten att en del av kundkretsen bestod av unionsmedborgare från andra medlemsstater kan utgöra ett gränsöverskridande element med följd att fördragets bestämmelser om fri rörlighet är tillämpliga (se, för ett likande resonemang, dom av den 11 juni 2015, Berlington Hungary m.fl., C-98/14, EU:C:2015:386, punkterna 25 och 26).
- 57 Den sjätte frågan kan således upptas till sakprövning.

Prövning i sak

- 58 Domstolen erinrar om att när en nationell bestämmelse kan knytas till såväl etableringsfriheten som den fria rörligheten för tjänster ska domstolen i princip pröva den aktuella bestämmelsen mot bakgrund av endast en av dessa två friheter om det visar sig att den ena av dem, under omständigheterna i det nationella målet, är helt underordnad den andra och kan knytas till den (dom av den 26 maj 2016, NN (L) International, C-48/15, EU:C:2016:356, punkt 39 och där angiven rättspraxis).
- 59 Så förhåller det sig i detta fall.
- 60 Eftersom det gränsöverskridande inslaget, som betyder att fördragets bestämmelser om fri rörlighet är tillämpliga, innebär att mottagarna av tjänsterna, som är bosatta i en annan medlemsstat förflyttar sig (se, för ett likande resonemang, dom av den 11 juni 2015, Berlington Hungary m.fl., C-98/14, EU:C:2015:386, punkt 26), ska den sjätte frågan besvaras med ledning av artikel 56 FEUF.
- 61 Enligt domstolens fasta praxis ska alla åtgärder som förbjuder, försvårar eller gör det mindre attraktivt att utöva friheten att tillhandahålla tjänster anses som inskränkningar i denna frihet (se, för ett likande resonemang, dom av den 17 juli 2008, Corporación Dermoestética, C-500/06, EU:C:2008:421, punkt 32, dom av den 22 januari 2015, Stanley International Betting och Stanleybet Malta, C-463/13, EU:C:2015:25, punkt 45, och dom av den 28 januari 2016, Laezza, C-375/14, EU:C:2016:60, punkt 21).
- 62 Domstolen erinrar även om att begreppet inskränkning särskilt omfattar bestämmelser som utfärdas av en medlemsstat och som, trots att de tillämpas utan åtskillnad, påverkar friheten att tillhandahålla tjänster i andra medlemsstater (dom av den 12 september 2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 63 En nationell lagstiftning som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för en viss typ av verksamhet kan begränsa möjligheten för att de personer som utövar dessa verksamheter att göra sig kända hos en potentiell kundkrets och främja de tjänster som de önskar erbjuda kundkretsen.

- 64 En sådan nationell lagstiftning ska följaktligen betraktas som en inskränkning i rätten att fritt tillhandahålla tjänster.
- 65 Vad beträffar motiveringen för en sådan inskränkning kan nationella åtgärder som kan göra det svårare eller mindre attraktivt att utöva de grundläggande friheter som garanteras av fördraget endast godtas om det mål som eftersträvas med åtgärderna är av allmänintresse, om de är ägnade att säkerställa förverkligandet av målet och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta (dom av den 12 september 2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, punkt 50 och där angiven rättspraxis).
- 66 I detta mål har den hänskjutande domstolen påpekat att den lagstiftning som avses i det nationella målet syftar till att skydda folkhälsan och tandläkaryrkets anseende.
- 67 Härvidlag kan konstateras att skydd av människors hälsa är ett av de mål som kan anses utgöra tvingande skäl av allmänintresse, vilka kan motivera en inskränkning av friheten att tillhandahålla tjänster (se, för ett likande resonemang, dom av den 10 mars 2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, punkt 46, och dom av den 12 september 2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, punkt 51)
- 68 Med beaktande av det förtroende som ska råda mellan tandläkare och patient ska det vidare erinras om att även skyddet av tandläkaryrkets anseende kan utgöra ett sådant tvingande skäl av allmänintresse.
- 69 Frekvent användande av reklam eller av aggressiva reklammeddelanden av ett slag som kan vilseleda patienterna i fråga om den vård som erbjuds kan skada hälsoskyddet och tandläkaryrkets anseende genom att påverka bilden av tandläkaryrket negativt, genom att ändra förhållandet mellan tandläkare och patient samt genom att gynna olämplig eller onödig vård.
- 70 Mot denna bakgrund är det allmänna och ovillkorliga förbudet mot reklam ägnat att säkerställa att det eftersträvande målet uppnås genom att det hindrar att tandläkarna använder någon form av reklam eller reklammeddelanden.
- 71 Vad beträffar nödvändigheten att inskränka det fria tillhandahållandet av tjänster, såsom i det nationella målet, ska hänsyn tas till att människors hälsa och liv ges högsta prioritet bland de värden och intressen som skyddas genom fördraget och att det i princip ankommer på medlemsstaterna att fastställa på vilken nivå de vill säkerställa skyddet för folkhälsan och på vilket sätt denna nivå ska uppnås. Eftersom nivån i fråga kan variera mellan medlemsstaterna, ska medlemsstaterna medges ett utrymme för skönsmässig bedömning (se, för ett likande resonemang, dom av den 2 december 2010, Ker-Optika, C-108/09, EU:C:2010:725, punkt 58, och av den 12 november 2015, Visnapuu, C-198/14, EU:C:2015:751, punkt 118).
- 72 Det kan emellertid fastslås att den inskränkning som följer av tillämpningen av den nationella lagstiftning som avses i det nationella målet vilken innebär ett allmänt och ovillkorligt förbud mot varje form av reklam för tandvårdstjänster, trots detta utrymme för skönsmässig bedömning, går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de syften som eftersträvas med denna lagstiftning och om vilka domstolen erinrade i punkt 66 i denna dom.
- 73 Alla former av reklam som förbjuds genom denna lagstiftning kan nämligen inte som sådana ge upphov till verkningar som strider mot de syften som angavs i punkt 69 i denna dom.
- 74 Domstolen erinrar vidare om att även om den i punkt 57 i domen av den 12 september 2013, Konstantinides (C-475/11, EU:C:2013:542) fann att reklam för hälso- och sjukvårdstjänster vars innehåll stred mot de yrkesetiska reglerna, var förenlig med artikel 56 FEUF, kan det konstateras att den lagstiftning som avses i det nationella målet har en betydligt mera omfattande räckvidd.

- 75 Domstolen finner därför att de syften som eftersträvas med den nationella lagstiftning som avses i det nationella målet kunde ha uppnåtts med mindre långtgående bestämmelser vilka reglerar – om nödvändigt, snävt – former och villkor för de kommunikationsmedel som tandläkarna får använda utan att emellertid allmänt och ovillkorligt förbjuda varje form av reklam.
- 76 Mot bakgrund av samtliga ovan angivna omständigheter ska den sjätte frågan besvaras enligt följande. Artikel 56 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för tandvårdstjänster.

Rättegångskostnader

- 77 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder) ska tolkas så, att det inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet, vilken dels skyddar folkhälsan och tandläkaryrkets anseende genom att allmänt och ovillkorligt förbjuda varje form av reklam för tandvårdstjänster, dels fastställer vissa krav om återhållsamhet vid skyltning för en tandläkarmottagning.**
- 2) **Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (direktiv om elektronisk handel) ska tolkas så, att det utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för tandvårdstjänster genom att förbjuda alla former av kommersiella meddelanden på elektronisk väg, inbegripet på en webbplats som skapats av en tandläkare.**
- 3) **Artikel 56 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som i det nationella målet som allmänt och ovillkorligt förbjuder varje form av reklam för tandvårdstjänster.**

Underskrifter